

Skandál smrti

Roman Cardal

24. januára 2023 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia

Smrt jako nepřijatelný skandál

Je zajímavé, že se současný západní člověk, který se kromě jiného pyšní svou bezprecedentní *otevřeností*, panicky *uzavírá* před problémem *smrti*. Zatímco jsme každodenně přesvědčováni, že skutečně svobodný občan nezná *žádná tabu*, čímž se – zvláště v mravní oblasti – ospravedlňuje překračování všech dříve vytyčených hranic, rozprostírá se ohledně smrtelnosti člověka všudypřítomné ticho. Žádné diskuze o tom, jak se připravit na závěr svého života, žádná otevřená polemika o tom, co smrt vlastně znamená, žádná dotěrná upozornění na neustále se přibližující konec všech našich plánů a projektů.

Existuje-li v naší společnosti něco, co se *opravdu nesluší*, pak je to právě připomínání toho, že ze všech zbožštěných *vitálních hodnot* – zdraví, krásy, síly těla a duše – brzy zbude jen rozkládající se a páchnoucí hmota uložená v rakvi anebo proměněná v popel v peci krematoria.

Pieter Claesz, *Zátišie s lebkou a brkom* (1597/1598–1660)

zdroj: wikimedia commons / MET, 49.107

To je signálem něčeho, co bychom neměli přehlížet: smrt se i našim současníkům jeví jako *nepřijatelný skandál*, jako *nestravitelné pohoršení*. Jde o znamení, že se jim *ukazuje pravda o lidském životě* v celé své nahotě, ale nejsou schopni se s ní vyrovnat. Co by takové „vyrovnání se“ s faktem smrti obnášelo? Nic jiného než *vážné zamyšlení* se nad tím, jaký má smrt pro člověka *význam*. Tento postoj se jim ale zdá nemožné zaujmout, protože většina z nich je zatížena *apriorním předsudkem*, kvůli němuž považují smrt za naprostý konec života a tím pádem i za ztrátu jakéhokoli smyslu. Věří, že smrtí se člověk propadá do úplné nicoty, která pohlcuje i význam této konečné události. Proto o ní nemá ani cenu přemýšlet, neboť kde *zavládne nicota*, tam absentují i všechny ospravedlňující a osmyslňující argumenty. Na věčné mlčení mrtvých se odpovídá časným mlčením živých. Temnoty smrti jsou tak hluboké, že se nedají prosvítit žádným světlem.

Uvedeným *postojem uzavřenosti před smrtí* se ale člověk staví do *nepřirozené pozice*, v níž lze setrvávat jen za cenu zapření svého přirozeného a spontánního sklonu. Francouzský filosof Blaise Pascal tuto nepřirozenou pózu člověka nazval obratem *divertissement* – zábavou. Podle něj se moderní člověk

děsí své vlastní smrti natolik, že dělá vše proto, aby svou mysl zabavil vším, co mu na smrt pomůže *zapomenout*. Pověstná *Spassgesellschaft*, rozmařilá společnost zábavy, je v posledku kolosálním pokusem lidské bytosti uniknout před mementem, které na něj přes veškerou jeho snahu neustále doléhá: *musíš zemřít!* Odvracení se od vědomí nevyhnutelnosti smrti by mohlo být úspěšné jen v případě, že by šlo o jednání v souladu s lidskou přirozeností. Řekli jsme však, že tak tomu není.

Nutnost anticipace budoucnosti své smrti

Nemyslet na smrt je jednoznačně *proti-přirozené*. Racionální bytosti je totiž přirozeně vlastní *otevřenost k celku reality*. Zabývat se výlučně jen něčím omezeným (např. partikulárními vědami) znamená jít *proti* přirozenosti myšlení, které se nemůže spokojit se studiem jen určité *části skutečnosti*. Zapomenutí na smrt představuje záměrné neuvažování *celku lidského života* a omezení se jen na jeho minulost, přítomnost a určitou část budoucnosti. Jenže uvážíme-li lidský život *skutečně z celkové perspektivy*, musíme nutně počítat s jeho pozemským zakončením – se smrtí. Jinak řečeno, nejde-li člověk *proti své přirozenosti*, musí *ve své přítomnosti anticipovat budoucnost své smrti*. Nemůže na ni nemyslet, musí podniknout pokus o *vyrovnání se s ní*.

Od toho ho ale odrazuje dnes značně rozšířené přesvědčení o tom, že smrt je neodvolatelným propadem do nicoty. V jeho psychice to vyvolává děs – *horror vacui* je nepřekonatelnou fóbií z bytostné prázdnoty. Kdybychom se ho však zeptali, proč má toto přesvědčení, patrně by nás odkázal *na moderní vědu*, která je *materialistická*. Přesnější by však bylo říct, že jsou ponejvíce slyšitelní *její materialističtí vykladači*. Tento odkaz k autoritě navíc konvenuje i s jeho životní zkušeností – nic ve zkušenosti člověka nenaznačuje, že by smrt nebyla *definitivní katastrofou*. Stačí se dívat, co se děje s mrtvým tělem. Jinak než zkáza se to nazvat nedá.

Kdo se alespoň trochu orientuje v dějinách filosofie, může si v této souvislosti vzpomenout na památná Sokratova slova před soudem, v nichž označil tento „populární“ postoj za „hanebnou neznalost“. Tím dal najevo, že interpretace lidské smrti jako naprostého konce *nespočívá na věděni, ale pouze na víře pochybné hodnoty*. To je důležité upozornění, které do naší současnosti zaznívá ze vzdálené minulosti. Mohlo by totiž otrástit *falešnou jistotou materialistů* a probudit zájem o skutečně *kritické* posouzení celého problému.

Je samozřejmě otázkou, kde při řešení tohoto problému začít. Dobrý filosof by poznamenal, že nejprve je třeba zkoumat *noetické základy* materialismu a ukázat, že materialista si namlouvá, že ví, co ve skutečnosti neví, nýbrž pouze věří. To je jistě správný směr postupu. My bychom se v našich dalších příspěvcích chtěli vydat jinou cestou. Chtěli bychom ukázat, že podněty, které nám ve svém díle zanechal Platón, nás mohou přivést dále, než by se na první pohled mohlo zdát. Než k této analýze přikročíme, zamysleme se ještě nad jednou věcí, která pro nás může znamenat první významný krok. Materialisté by patrně protestovali proti výše uvedenému tvrzení, že lidská smrt představuje *nepřijatelný skandál*. Tvrdili by, že na ní nic skandálního není, protože je výrazem *přirozené povahy* hmotné reality, pro níž je vznik a zánik něco *zcela normálního*. Poučili by nás, že tak jako je přirozené žít, tak je i přirozené zemřít. A co je přirozené, není skandální.

Za maskou se skrývá jen čiré zoufalství materialistů

V jedné ze svých knih k tomu píše francouzský autor Fabrice Hadjadj: „Kdybych byl jen hmota, můj rozklad by byl normální. Právě to se snaží dokázat materialisté. Chtějí přesvědčit sami sebe, že smrt není nic pobuřujícího, a říkají: „Tvář dívky, kterou jsi měl rád, se rozkládá, pojídají ji červi, zbude z ní jen popel, a je to normální, protože ta tvář byla jen nahodilá, náhodně uspořádaná hmota a jediná trvalá skutečnost je jen ten rozklad všeho na elementární částice a vstřebání všeho do nich.“ Je totiž jasné, že se tito materialisté chtějí utěšit vlastními silami, je jasné, že nechtějí vědět o pobuřující povaze smrti a snaží se zamaskovat tragičnost života.“

Je-li tento postoj správný, *proč ho tak systematicky přikrývat mlčením*, jak to činí moderní člověk, k jehož vyznání materialismus patří? Vždyť pokud je smrt skutečně něčím normálním, nemělo by být nic pobuřujícího na její otevřené prezentaci ve společnosti. A přesto se děje pravý opak. Není to výmluvným znamením, že tato údajná „normálnost“ je jen maskou, za níž se skrývá čiré zoufalství navenek vyrovnaných materialistů?

(Pokračovanie)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/skandal-smrti/>